

Läsvärt om felbehandlingar i Norge

Aslak Syse, Reidun Førde, Olav Helge Førde, red. **Medisinske feil**. 208 sidor. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2000. ISBN 82-417-1140-9.

Recensent: Sven-Erik Bergentz, professor, Malmö.

I »Medisinske feil« framhålls inledningsvis att felhandlingar kan förebyggas genom att man lär sig hur man undviker »Nestenfeil«. I boken betonas att alla de fel som begås eller nästan begås skall tas på allvar, med hänsyn både till patienten och eventuell framtida praktik.

Denna bok har tillkommit på initiativ av institutionen för samhällsmedicin vid Tromsø universitet, avdelningen för Socialrätt vid institutionen för offentlig rätt vid Oslo universitet, Centrum för medicinsk etik vid Oslo universitet, Norsk patientförening samt Norsk skadeersättning (Norsk patientersättning). Det hela startade med ett internt arbetsseminarium om medicinska fel i november 1999, med inbjudna diskussionsdeltagare från dessa institutioner. Den varierande fackliga bakgrunden och de skiftande intressena hos deltagarna ansågs borga för en tillräcklig bredd på de problemställningar som kom upp till behandling.

Fylkeläkaren en nyckelperson

I Norge finns sedan 1984 en Lag om statlig tillsyn av hälso-tjänst (tillsynslagen). Enligt denna lag skall vid varje fylke finnas en fylkeläkare, utnämnd av Konungen. Fylkeläkaren skall enligt tillsynslagen utöva tillsyn över hela hälsoväsendet och all hjälppersonal i länet. Han skall genom råd och vägledning tillse att befolkningens behov av hälso-tjänster blir täckt. Han skall också hålla statens hälso-tillsyn orienterad om hälsoförhållandena i länet och om förhållanden som kan påverka dessa. I Norge finns totalt ca 200 000 människor som arbetar inom sjukvården som läkare, sjuksköterskor etc. Varje år kommer krav

till Norsk patientskadeersättning (NPE) från 2 000 patienter, av vilka en tredjedel godkänns. Det som man från norska myndigheternas sida ville uppnå genom att inrätta NPE var en enhetlig praxis i hela landet gällande patienternas kompensation för skador.

Utveckling av ersättningsrätten i Norge

Kravet för att få ersättning genom Norsk patientersättning (NPE) är att någon som arbetar inom sjukvården har uppträtt oförsvarligt. En kommun eller annan arbetsgivare inom sjukvården är ansvarig för fel eller misstag som begås av någon av dem som är anställda inom sjukvården, misstag som kan medföra mer eller mindre långvarig ekonomisk förlust för patienten eller leda till döden. I kapitel 6 som har titeln »Helsetilsynets opgaver vid feil og avvikshendelser« framhålls att ett påstående om att fel har begåtts kan innebära att en patient är missnöjd med en behandling eller ett bemötande utan att något fel rent objektivt har begåtts.

Boken är läsvärd och ger en något anorlunda bild av felbehandlingar än vi har vant oss vid i Sverige

Essäer om läkare

Magnus Carlsson. **Medicinhistoriska promenader**. 160 sidor. Stockholm: Ekerlids Förlag, 2001. Pris 341 kr. ISBN 91-89617-096.

Recensent: Johan Frostegård, docent, överläkare, enheten för reumatologi, Karolinska sjukhuset, Stockholm.

Magnus Carlssons bok »Medicinhistoriska promenader« är på det hela taget välskriven, trevlig och rätt lättsam utan att bli trivial. Ett gemensamt tema i essäerna är läkare i olika tider och roller.

Kapitlet om Arthur Conan Doyle, Sherlock Holmes författare, hör till de mest intressanta. Carlsson ger här en bild av Doyles verksamhet vid sidan av författarskapet. Doyle utbildade sig till läkare efter att ha genomlidit år av disciplin och vantrivsel på jesuitskolor.

Men han förefaller aldrig ha funnit sig helt till rätta i yrkesrollen, även om han arbetade som läkare i många år. Han skrev en del vetenskapliga uppsatser, och på publikationslistan återfinns ett par artiklar med hög »impact factor« i Lancet samt British Journal of Medicine. Han var väl bevandrad i tidens medicinska vetenskap, vilket också framgår av hans detektivhistorier (som han själv värderade lågt, jämfört med andra, mer »seriösa« skrivare). Deckare hade då som nu svårt att få inträdesbiljett till parnassen, men detta håller kanske på att ändras. När Doyle insåg hur mycket pengar han kunde tjäna på att skriva historier om Sherlock Holmes lade han läkarverksamheten åt sidan och blev skribent på heltid.

Framstående läkare

Svenska musikaliska läkare figurerar flitigt i boken, t ex Carl Sjöberg, som gjort en känd tonsättning och modifiering av Geijers »Tonerna«, mycket känd och populär på sin tid.

Samuel Hybinette var en legendarisk Stockholmskirurg. Stor, bullrande och godlynt, som det förefaller, och med mild patriarkalisk nit höll han i gång en väldig mottagning innan han blev klinikchef vid Serafimerlasarettet. En höjdpunkt i hans yrkesliv bör ha varit att operera kungen för appendicit. Även om kapitlet om Hybinette är välskrivet och trevligt är det möjligen så att Carlsson här blir lite väl oselektiv.

Annars undviker han i stort sett den fallgrop som medicinhistoriker karikerat; nämligen att pensionerade läkare (vilket Carlsson ingalunda är) på äldre dagar, medan de njuter sitt otium, skriver kåserier där läkarkonstens berömdheter hyllas oreflektat, naivt och positivistiskt. Det skall dock sägas att Foucaults ande inte svävar över sidorna i Carlssons bok, vilket är bra. Det mesta av Foucaults medicinhistoriska generaliseringar har förlorat i relevans och håller knappast streck för en empirisk hållen analys.

Ett intressant kapitel skildrar författarens möte med Christiaan Barnard, ett av transplantationskirurgins stora namn.

Egendomliga behandlingsmetoder

Medicinhistoriens annaler är fyllda av egendomliga behandlingsmetoder, men till de märkligare jag hört talas om hör de s k kikhostflygningarna. Genom att låta sjuka barn flyga hoppades man att kikhostesyntomen skulle kunna förbättras av den tunna luften och att även själva smittan skulle botas. Vetenskapliga studier gav inget stöd för några säkra behandlingseffekter – däremot hade barnen och föräldrarna det trevligt när de flög, något som kanske förde något gott med sig.